

Interventionsguide

ABAS-3

Adaptive Behavior Assessment System, Third Edition

Patti L. Harrison
Thomas Oakland

Dansk udgave

ABAS-3

Adaptive Behavior Assessment System™ Third Edition

Interventionsguide
Dansk version

Patti L. Harrison, PhD
Thomas Oakland, PhD

Adaptive Behavior Assessment System, Third Edition (ABAS-3), Interventionsguide

Af Patti L. Harrison og Thomas Oakland

Copyright© 2015 by Western Psychological Services. Published in translation by permission of the publisher, WPS. Not to be reproduced in any form without written permission of WPS, 625 Alaska Avenue, Torrance, California 90503, U.S.A. All rights reserved.

Dansk copyright © 2020, Hogrefe Psykologisk Forlag A/S.

Oversættelse: Ole Lindegård Henriksen

Faglig korrektur: Center for Autisme v/Karen Bøtkjær

Redaktion: Niels Rasmus Ziska

Grafisk opsætning: Bording Danmark

1. udgave, 1. oplag 2020

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri A/S

Printed in Denmark 2020

Varenr. 0561-02

Hogrefe Psykologisk Forlag A/S er medlem af

etpg

the european test publishers group

*International
Test
Commission*

Alle rettigheder forbeholdes. Kopiering eller anden mangfoldiggørelse uden tilladelse er i strid med dansk lov om ophavsret.

Indholdsfortegelse

Indledning	5
Sådan bruges ABAS-3 interventionsguide	5
Interventionsguidens brugere	6
Forælderskema 1 (0-5 år)	7
Færdighedsområdet Kommunikation	9
Færdighedsområdet Samfund	14
Færdighedsområdet Funktionelle førskolefærdigheder	18
Færdighedsområdet Praktiske færdigheder i hjemmet	22
Færdighedsområdet Sundhed og sikkerhed	26
Færdighedsområdet Fritid	30
Færdighedsområdet Hygiejne og egenomsorg	35
Færdighedsområdet Selvstyring	41
Færdighedsområdet Socialt	45
Færdighedsområdet Motorisk	49
Forælderskema 2 (6-18 år)	55
Færdighedsområdet Kommunikation	56
Færdighedsområdet Samfund	61
Færdighedsområdet Funktionelle skolefærdigheder	66
Færdighedsområdet Praktiske færdigheder i hjemmet	70
Færdighedsområdet Sundhed og sikkerhed	75
Færdighedsområdet Fritid	79
Færdighedsområdet Hygiejne og egenomsorg	83
Færdighedsområdet Selvstyring	89
Færdighedsområdet Socialt	94
Færdighedsområdet Arbejde	99
Pædagogskema (2-5 år)	105
Færdighedsområdet Kommunikation	106
Færdighedsområdet Funktionelle førskolefærdigheder	111
Færdighedsområdet Praktiske færdigheder i dagtilbuddet	115
Færdighedsområdet Sundhed og sikkerhed	120

Færdighedsområdet Fritid	124
Færdighedsområdet Hygiejne og egenomsorg	129
Færdighedsområdet Selvstyring	135
Færdighedsområdet Socialt	139
Færdighedsområdet Motorisk	144
Lærerskema (6-18 år)	149
Færdighedsområdet Kommunikation	150
Færdighedsområdet Samfund	155
Færdighedsområdet Funktionelle skolefærdigheder	158
Færdighedsområdet Praktiske færdigheder i skolen	162
Færdighedsområdet Sundhed og sikkerhed	167
Færdighedsområdet Fritid	171
Færdighedsområdet Hygiejne og egenomsorg	174
Færdighedsområdet Selvstyring	179
Færdighedsområdet Socialt	184
Færdighedsområdet Arbejde	189
Voksenskema (16-89 år)	195
Færdighedsområdet Kommunikation	196
Færdighedsområdet Samfund	201
Færdighedsområdet Funktionelle skolefærdigheder	206
Færdighedsområdet Praktiske færdigheder i hjemmet	211
Færdighedsområdet Sundhed og sikkerhed	216
Færdighedsområdet Fritid	221
Færdighedsområdet Hygiejne og egenomsorg	225
Færdighedsområdet Selvstyring	231
Færdighedsområdet Socialt	236
Færdighedsområdet Arbejde	241

Indledning

ABAS-3 Interventionsguide indeholder anbefalede interventionsaktiviteter til ABAS™-3's items for alle fem spørgeskemaer: Forælderskema 1, Forælderskema 2, Pædagogskema, Lærerskema og Voksenskema. Der foreslås udviklings- og alderssvarende aktiviteter for alle færdighedsområder som hjælp til klinikerne, der vejleder personen, som er fokus for udredningen. Personen kan dermed styrke sine tilpasningsfærdigheder inden for relevante færdighedsområder, som er identificeret ved hjælp af ABAS-3.

ABAS-3 Interventionsguide er organiseret efter ABAS-3-skemaerne og omfatter en interventionsaktivitet for hvert item i hvert enkelt færdighedsområde. Interventionsaktiviteterne er enkle og ligefremme forslag og opgaver, der er udformet som hjælp til personer med at højne deres funktionsniveau hjemme, i skolen, på arbejdet og i samfundet. Alt efter kontekst for implementeringen kan disse strategier bruges over for en person, en lille gruppe eller en hel skoleklasse. De omfatter måske tilpasnings- eller justeringsaktiviteter og indfører måske forandringer i miljøet, mens de samtidig monitorerer personens tilpasningsmæssige respons på interventionen og dens effektivitet.

Sådan bruges ABAS-3 interventionsguide

1. Gennemfør den indledende ABAS-3-evaluering. Respondenten kan være en forælder, en lærer eller en pædagog, en ægtefælle eller anden voksen, som kender personen og rutinerne i hjemmet, på skolen eller på arbejdet.
2. Udfyld Registreringsskema, scoreoversigt- og profil samt supplerende analyser i de(t) valgte ABAS-3-spørgeskema(er).
3. Udpeg de færdighedsområder, hvor intervention kan gavne personen.
4. Gå tilbage til scorer for de relevante færdighedsområder på skemaet, og bemærk, hvilke items der har udløst scoren 0 (Ude af stand til) eller 1 (Aldrig eller næsten aldrig, når det er nødvendigt).
5. Til de væsentligste items om mangler i en persons tilpasningsadfærd udvælges de tilsvarende interventioner, idet man hele tiden tager sin kliniske dømmekraft og fornuft med på råd. Det er vigtigt at afgøre, hvilke færdigheder der er alderssvarende i forhold til personens kronologiske alder. Diskuter strategierne med relevante mennesker i personens liv (fx forældre, lærere eller ægtefæller) for at afgøre, hvordan og hvornår de valgte interventionsstrategier skal implementeres i forhold til personen.
6. Monitorér intervention, implementering og frem-skridt hos personen og vedkommendes forælder/forældre, ægtefælle eller lærer.

Interventionsplaner for tilpasningsadfærd kræver en trinvis problemløsningsstilgang, der tager hensyn til den videnskabelige viden om adfærd og læring. Ud over de specifikke interventioner, som anbefales i denne guide, er det vigtigt at holde sig følgende generelle retningslinjer for planlægning af tiltag og monitorering for øje:

1. Fastlæg, hvilke færdighedsniveauer der er behov for i personens aktuelle og fremtidige miljø.
2. Identificer aktuelle styrker og svagheder i forhold til omgivelsernes krav.
3. Identificer og prioriter interventionsmål på basis af diskrepanser mellem omgivelsernes krav og det adaptive færdighedsniveau.
4. Gennemfør interventioner med henblik på at opfylde specifikke mål.
5. Monitorér implementering og effektivitet af interventionen, og foretag om nødvendigt tilpasninger.

Disse trin er grundigt beskrevet i kapitel 3 af *Vejledningen til ABAS-3*. Det er ved brug af HTS 5 administrerings- og scoringssystemet muligt at generere multi-rapporter, som sammenholder flere besvarelser, både fra flere personer, som har udfyldt om samme barn, og hvis flere skemaer er udfyldt af samme person som del af et forløb. Dette giver klinikerne mulighed for at følge implementeringens udvikling og succes og foretage tilpasninger af sin efterfølgende brug og fortolkning af ABAS-3.

Interventionsguidens brugere

De primære brugere af *ABAS-3 Interventionsguide* er kliniske fagpersoner, der arbejder på skoler, i PPR og i privat praksis. Når klinikerne har scoret og fortolket ABAS-3, kan resultaterne kommunikeres videre til forældre, lærere, ægtefæller og andre, der har med personens pleje og daglige rutiner at gøre. På basis af disse resultater og personens alder kan praktikerne på grundlag af sin kliniske dømmekraft vælge passende interventionsaktiviteter, som svarer til de mest fremtrædende items i ABAS-3-testen. Disse strategier og teknikker kan implementeres direkte af forældre, lærere, skolepersonale og andre specialister, *forudsat* at de styres og vejledes af den kliniker, der er ansvarlig for fortolkningen af ABAS-3-resultaterne. ABAS-3's interventionsstrategier er ikke tænkt til "personlig brug" af forældre, lærere, skolemedarbejdere eller folk fra andre fag, som mangler den relevante uddannelse, viden og erfaring i de grundlæggende principper for psykologisk og pædagogisk udredning og testfortolkning.

Forælderskema 1

(0-5 år)

Færdighedsområdet Kommunikation

Evnen til at kommunikere er nødvendig for næsten alle funktionsområder i livet, fra tilkendegivelse af basale behov til deling af tanker og ideer. Kommunikation er en af de primære måder, folk påvirker hinanden på og udtrykker deres behov og ønsker. Uden evnen til at kommunikere bliver børn måske frustrerede og isolerede, og de kan udvise utilpasset adfærd såsom at skrike og slå. Disse frustrationer er ikke begrænset til manglende evne til at tale. Kommunikation er mere end evnen til at tale og høre. Kommunikation omfatter flere andre nødvendige færdigheder, for eksempel at se på den, der taler, og at forstå ansigtsudtryk som rynket pande og sammenknebne øjne. Med disse og andre nødvendige færdigheder vil børn kunne gennemføre vellykket kommunikation med andre om deres grundlæggende behov og interesser. Dermed vil de blive i stand til at navigere i en kompleks verden og få en større chance for at leve et selvstændigt liv.

Selv om evnen til at tale og lytte kun er en del af kommunikationen, bør disse grundlæggende evner og visse elementer i miljøet kontrolleres, når børn har problemer på dette område. Specifikt bør følgende kontrolleres: (1) hørelsen, (2) synet, (3) eventuelle funktionsnedsættelsesdiagnoser og (4) kulturforskelle.

Det er også vigtigt at undersøge, om barnet i tilstrækkelig grad udsættes for sproglig påvirkning i hjem og skole. Man bør også sikre sig, at barnets syn er godt nok til at opfatte visuelle elementer såsom ansigtsudtryk. Desuden skal en funktionsnedsættelsesdiagnose tages under overvejelse ved planlægningen af interventioner for kommunikationsproblemer. Et barn med autismspektrumforstyrrelse kan for eksempel have brug for andre realistiske mål end et barn med sen sprogudvikling og i øvrigt ingen problemer. Endelig bør kulturforskelle i kommunikationen tages i betragtning, når man afgør, om barnet har en færdighedsbegrænsning (ikke er i stand til at udføre færdigheden) eller en præstationsbegrænsning (kan udføre den, men ikke gør det).

Forslag til intervention, i forhold til items inden for færdighedsområdet Kommunikation, findes på de følgende sider.

<p>1. Kigger på folks ansigter, når de taler til ham/hende.</p>	<p>Vend ansigtet, så barnet kan se dig. Når du taler med barnet, skaffer du dig først dets opmærksomhed ved at sige dets navn eller prikke det på en arm eller på ryggen. Hvis barnet ikke ser på dit ansigt, når du begynder at tale, holder du inde et øjeblik. Hvis barnet ikke ser på dig for at finde ud af, hvad der lige er sket, skaffer du dig igen dets opmærksomhed ved at røre det på kinden eller lave en lyd. Ros barnet for at se på dit ansigt, ved at smile, sige "Det var godt" eller stryge barnet på arm eller ryg. Hvis barnet ikke kan tale eller er for lille til at modtage sproglige instrukser, skaffer du dig dets opmærksomhed ved at klappe i hænderne eller lignende og derpå give positiv feedback for at se på dit ansigt, mens du taler. Det kan være at smile, nikke eller give andre former for forstærkning.</p>
<p>2. Kigger op eller smiler, når nogen siger hans eller hendes navn.</p>	<p>Vend ansigtet, så barnet kan se dig. Først skaffer du dig barnets opmærksomhed ved at sige dets navn. Hvis barnet ler eller smiler, giver du ros eller giver et kram. Hvis det ikke ser op eller smiler, skaffer du dig dets opmærksomhed ved at gentage navnet og smile. Om nødvendigt må du klappe dæmpet i hænderne eller røre barnet på hånden og derpå give positiv feedback for at se op eller smile, når barnets navn siges. Den positive feedback kan være tale, smil, nikken eller anden forstærkning.</p>
<p>3. Griner, når en anden person griner.</p>	<p>Når du er sammen med barnet, smiler og ler du ofte. Vær opmærksom på, hvilke genstande eller situationer som får det til at le, og le sammen med barnet. Når du eller andre ler, og barnet gør det samme, rører du ved barnet eller taler til det som forstærkning.</p>
<p>4. Hæver eller sænker stemmen for at udtrykke forskellige følelser eller behov.</p>	<p>Lær barnet sammenhængen mellem stemmestyrke og forskellige følelser og behov. Brug kraftigere eller svagere stemmeføring i forskellige situationer. Få barnet til at gøre det samme. Brug for eksempel dæmpet stemme, når du er trist, og kraftigere stemme, når du er glad og forventningsfuld. Lær barnet reaktioner, som er acceptable i dets miljøer: hjemmet, dagtilbuddet eller skolen. Demonstrer forsigtigt reaktion på vrede med en passende stemme. Hvis barnet ikke har noget sprog eller er for lille til at lære ad sproglig vej, viser du billeder, som fremstiller forskellige situationer, og demonstrerer hævet og sænket stemmebrug alt efter situationen.</p>
<p>5. Bruger andre personers navne, fx "Mor", "Far" eller venners navne.</p>	<p>Peg på eller vis billeder af familiemedlemmer, venner, dagplejere eller andre velkendte personer. Sig deres navne og bed barnet gentage navnene. Få ham/hende til at bruge navnene på disse mennesker, når de dukker op (for eksempel: "Hej far," eller "Dér er Susie").</p>
<p>6. Følger simple anvisninger, fx "Nej" eller "Kom herhen".</p>	<p>Om nødvendigt skaffer du dig barnets opmærksomhed ved at sige dets navn eller ved blid berøring. Giv barnet en enkel, alderssvarende instruks. Sig for eksempel "Ikke røre ved den!"; "Kom hen til mig!" eller "Hent brødet til mig". Hvis barnet ikke gør, som du har bedt om, gør du det selv, mens du kommenterer, hvad du gør. Ved næste givne lejlighed kan du føre barnet gennem den pågældende aktivitet (for eksempel tage det med hen til brødet og få det til at give dig det), mens du siger: "Nu henter du brødet!" Du reducerer efterhånden din hjælp, indtil barnet kan følge instruksen på egen hånd, og du giver det ros for at gøre det.</p>
<p>7. Bruger et eller flere ord for at få noget, han/hun vil have. Ordene behøver ikke at være sagt eller udtalt korrekt, fx "mam" i betydningen mad.</p>	<p>Peg på eller vis billeder af almindelige genstande for barnet. Peg på hver enkelt genstand, sig dens navn og bed så barnet om at gentage efter dig. Tilskynd barnet til at sætte navn på disse genstande, når det ønsker dem (for eksempel: "Vil du have bolden? Sig 'bold!"). Ros eller kram barnet, når det siger ordet.</p>

- 8.** Svarer "ja" eller "nej" eller nikker/ryster på hovedet ved simple spørgsmål, såsom: "Vil du have noget at drikke?"
- Når nogen stiller dig et spørgsmål, mens barnet er i nærheden, eller hvis det selv stiller dig et spørgsmål, svarer du – hvis det passer i situationen – med at nikke eller ryste på hovedet og sige: "Ja, det gør jeg," eller "Nej, det gør jeg ikke." Læg ekstra vægt på ordene og handlingerne for at gøre dem tydeligere. Tilskynd barnet til at lade dig vide, når han eller hun ønsker eller har behov for noget, ved at nikke eller sige ja eller ved at ryste på hovedet og sige nej som svar på spørgsmål.
- 9.** Udpeger almindelige ting i rummet, når han/hun bliver spurgt, fx "Hvor er fjernsynet?"
- Giv barnet et sprogligt miljø ved ofte at beskrive almindelige genstande i rummet. Tal om, hvad I oplever med dem (for eksempel: "Vi ser et morsomt program i tv"). Tal med barnet under leg og måltider. Få det til at udføre en funktionel opgave med en ting (for eksempel beder du barnet pege på en stol og derpå sætte sig i den). Mens du og barnet er i færd med en rutineaktivitet som at vaske hænder, giver du en løbende sproglig beskrivelse af, hvad barnet foretager sig, og fremhæver det ord, der svarer til den anvendte genstand. For eksempel: "Lad os gå hen til vasken og tænde for hanen. Nu tager jeg sæben ... Hent et håndklæde og tør hænderne." Når du har gjort dette mange gange, spørger du barnet: "Hvor er sæben?" eller siger: "Vis mig, hvor håndklædet er henne." For mindre børn nedbryder du beskrivelsen af aktiviteten i trinvis instrukser.
- 10.** Gentager ord andre siger, fx siger "baby", når en voksen siger "baby".
- Leg en leg, hvor du først siger et ord, mens du peger på en genstand eller et billede, og derpå får barnet til at gentage ordet. Når du taler, skal du udtrykke dig tydeligt og langsomt, og du skal holde mange pauser, hvor barnet kan gentage, hvad du har sagt. Ros barnet for at gentage dine ord, for eksempel ved at sige: "Du sagde kat! Det er rigtigt, det er en kat!" Måske skal du i begyndelsen rose barnet for forsøg på at gentage et ord (for eksempel ved selv at udtale dets første lyd) og på den måde lægge op til, at barnet udtaler hele ordet.
- 11.** Siger sætninger med mindst 2 ord, fx "Mig kage".
- Leg en leg, hvor du først udtaler nogle ord (for eksempel "stor bold", "lille hund"), mens du peger på en genstand eller et billede, og derpå beder barnet om at gentage ordene. Stil barnet spørgsmål om ord, for eksempel: "Hvad hedder sådan en?", og ros det for korrekte svar. Begynd med et enkelt ord og gå senere videre til to eller tre ord i sammenhæng, for eksempel "min bog" eller "stor bold". Når barnet benytter ordene korrekt, gentager du, hvad barnet har sagt ("Ja, det er en stor bold") og roser ham eller hende for at bruge længere og længere kombinationer af ord.
- 12.** Siger navnet på mindst én ting så tydeligt, at andre kan genkende det, fx "bold", "hund", "kop".
- Leg en leg, hvor du først siger et ord, mens du peger på en genstand eller et billede, hvorefter barnet gentager ordet. Gentag ordet, hvis barnet ikke siger det tydeligt. Sæt navne på almindelige genstande i barnets omgivelser, og tal om dem på en måde, som er relevant for barnet (for eksempel: "Maria drikker juice af koppen"). Syng sange, hvori der indgår noget meningsfuldt om genstanden. Når barnet forsøger at sige navnet på en genstand, gentager du ordet klart og tydeligt, også selv om barnets udtale ikke er tydelig. Vær omhyggelig med ikke at få barnet til at føle, at det har sagt noget forkert. Hvis barnet for eksempel siger "bar", når han peger på sin far, siger du "Ja, det er far".
- 13.** Lytter opmærksomt i mindst 1 minut, når andre taler.
- Fortæl en yndlingshistorie eller tal om noget, der interesserer barnet, og tag hyppig øjenkontakt, mens du gør det. Ros barnet for at lytte i mindst et minut, mens du taler. Sig: "Tak, fordi du lytter", eller "Du er god til at lytte!" Du kan måske have brug for at forme adfærden ved at give tilskyndelser igennem en kortere periode i begyndelsen, mens du gradvis bygger op til et minuts lyttetid. Spil spil og leg lege, der kræver lytning og forståelse af, hvad andre siger, så barnet lærer færdigheden i naturlige omgivelser (for eksempel gentagelseslege eller rødt lys/grønt lys).
- 14.** Taler så tydeligt, at andre, som ikke kender ham/hende, kan forstå det meste af det, der bliver sagt.
- Når du taler med barnet, udtaler du ordene tydeligt og taler lidt langsommere end normalt for at være en god rollemodel. Barnet opmuntres til at tale langsomt. Spil et spil, hvor I begge taler i slowmotion og gradvis sætter taletempoet op til det normale, når barnet er i stand til at udtale ordene langsomt. Mindre børn udtaler ofte visse lyde mindre tydeligt, især når de lige er ved at begynde at tale. Tal med skolen eller med en talespecialist, hvis et større barn konstant har problemer med visse lyde, eller hvis andre ikke kan forstå, hvad barnet siger.

<p>15. Følger simple anvisninger, der indeholder ordene "over" eller "under", fx "Tag hænderne op over dit hoved".</p>	<p>Formuler instrukser langsomt og tydeligt. Giv barnet god tid til at gøre det, du har bedt det om. Om nødvendigt gentages instruksen, mens du hjælper barnet med at følge den. (Sig for eksempel: "Nu går vi hen til vasken. Stik hænderne ind under vandet. Nu rækker du hænderne ind over bordet og tager håndklædet").</p>
<p>16. Undgår at sige det samme igen og igen.</p>	<p>Første gang barnet siger eller beder om noget, svarer du på en måde, så han eller hun er sikker på, at du har hørt det og er opmærksom. Hvis barnet fortsat gentager det samme udsagn eller spørgsmål, siger du, at han eller hun allerede har sagt det, og at du allerede hørte det første gang. Du kan også bruge et stopsignal eller et signal for "stille" og undgå øjenkontakt med barnet, og derpå sige, at det er på tide at tale om noget andet. Når det er på sin plads, roser du barnet ved at sige: "Tak, fordi du kun sagde det én gang." Hvis barnet tilsyneladende ikke er opmærksom på, at han eller hun gentager sig selv, giver du en periodisk påmindelse om, at man kun behøver at sige tingene én gang, og du omdirigerer så vedkommende til et andet samtaleemne.</p>
<p>17. Bruger navnene på mindst 20 velkendte ting.</p>	<p>Når du er ved at gennemføre en rutinemæssig aktivitet med barnet – for eksempel at vaske hænder – kan du give en løbende sproglig beskrivelse af aktiviteten, og fremhæve ordene for de genstande, I anvender. Du kan for eksempel sige: "Lad os gå hen til vasken og lukke op for vandet. Nu tager jeg sæben ... Du tager et håndklæde til at tørre hænderne med." For yngre børn bør du nedbryde beskrivelsen af aktiviteten i trinvis instrukser. Når du har gjort det mange gange, peger du på en genstand og spørger: "Hvad er det for en?" Hvis svaret ikke er korrekt, siger du navnet på genstanden og spørger så igen. Du kan vælge yndede genstande, for eksempel legetøj eller andre almindelige ting, for at fremme interessen for navngivningen.</p>
<p>18. Synger alle eller nogle af ordene i en sang.</p>	<p>Syng sammen med barnet ordene til et børnerim eller en anden yndlingsang. Afspil sangen, mens barnet er optaget af andre aktiviteter som arbejde ved bordet eller leg. Ros barnet for at syng med på flere ord fra gang til gang.</p>
<p>19. Bøjer ord i flertal ved at sætte -e på ordene, fx "bolde", "spande", "hunde".</p>	<p>Vælg yndlingslegetøj eller andre genstande, som kan give mulighed for at danne flertalsformer af ord. Mens barnet leger med bolde, kan du for eksempel få det til at tale om en enkelt bold og derpå om flere bolde. Fremhæv flertalsendelsen "-e", når du peger på flere bolde på en gang.</p>
<p>20. Siger sætninger, der både indeholder udsagnsord og navneord, fx "Han går".</p>	<p>Benyt enkle sætninger med velkendte navneord og verber, når du giver eksempler. Sig for eksempel: "Legetøjet skal ned i kurven." Om nødvendigt kan du bruge billeder som stikord til sætningsdannelsen (vis for eksempel et billede af et stykke legetøj og et andet af en kurv) og lade fingeren løbe hen over billederne, mens du siger sætningen højt. Derpå fører du barnets finger hen over billederne og opfordrer ham eller hende til at sige de manglende ord.</p>
<p>21. Fortæller forældre, venner eller andre om sine yndlingsaktiviteter.</p>	<p>Bed barnet om at fortælle dig om sin yndlingsudsendelse i tv, eller hvad han eller hun har foretaget sig på indkøbsturen, inklusive indkøbene. Der bliver måske behov for at hjælpe til i begyndelsen af forklaringen (ved for eksempel at sige: "Vi gik ind i forretningen for at købe ... Hvad købte vi?") og derpå med et spørgsmål opfordre barnet til at tilføje beskrivelsen). Målet er, at barnet spontant skal kunne tale om sine yndlingsaktiviteter uden hjælp.</p>
<p>22. Stiller spørgsmål, som fx "Vil du lege med mig?".</p>	<p>Vend opmærksomheden mod de ord, der bruges til at stille spørgsmål – for eksempel hvem, hvor, hvornår, hvorfor, hvad og hvordan – ved at lægge lidt ekstra vægt på dem, når du selv taler (for eksempel: "Hvem er det ved døren?"). Leg enkle lege over temaet "Hvor er ...", eller syng sange og læs bøger med rækker af spørgsmål og svar.</p>

23. Taler i sætninger med mindst seks ord.	Stil barnet åbne spørgsmål (som ikke kan besvares med blot ja eller nej) og hv-spørgsmål ("hvad, hvor, hvorfor, hvornår, hvem") om ting, der lige er sket. Hvis barnet kun svarer med få ord, udbygger du udsagnet. Hvis du for eksempel spørger: "Hvad laver du?" og barnet svarer: "Bold", siger du: "Du siger, at du ruller med en bold på gulvet."
24. Anvender datid for at fortælle om noget, der er sket, fx "Jeg legede med bolden".	Tal med barnet om, hvad der er sket tidligere på dagen. Sæt selv udsagnsordene i fortid (for eksempel "Vi gængede/har gænget" eller "Det regnede i morges"). Lad, som om du ikke kan huske det, og spørg: "Nu har jeg glemt det, hvad lavede vi i morges?" Foretag nødvendige korrektioner ved at fremhæve udsagnsordets tid for barnet. Du kan for eksempel sige: "I stedet for 'vi gænger' skulle du sige 'vi gængede', for det skete i morges." Bed barnet gentage sætningen med brug af den korrekte form af udsagnsordet, og bed det øve sig i at udtale datidsformen.
25. Har en samtale med en anden person, der varer i mindst 3 minutter.	Stil barnet et åbent spørgsmål som for eksempel: "Fortæl mig, hvad du har lavet i dag," "Fortæl mig, hvad du har lært i skolen her til formiddag", eller om et andet emne, barnet er interesseret i. Lyt med interesse til barnets svar og nik, smil eller sig noget kort for at vise din egen interesse. Svar på det, barnet fortæller dig, ved at bede ham eller hende udbygge eller forklare. I begyndelsen er barnet måske kun i stand til at tale om et emne meget kort. Du viser interesse, stiller spørgsmål og giver korte svar. Mens du gradvis forøger dine forventninger angående varigheden af en samtale om et emne. Giv positiv feedback under samtalerne. Sig for eksempel: "Jeg er glad for, at dette her interesserer dig. Jeg kan godt lide at tale med dig om det!" Når det er passende, giver du barnet en chance for at indlede en samtale om emner, der interesserer det, og du giver opmuntring og ros under samtalen.
26. Venter på, at andre er færdige med at sige noget, uden at afbryde.	Hvis det er alderssvarende, forklarer du barnet, hvad det vil sige at afbryde (for eksempel: "Jeg var ikke færdig med at tale endnu"), og bruger gestus til at vise, hvornår barnet afbryder. Hold for eksempel håndfladen frem som stopsignal uden at tage øjenkontakt med barnet. Når du er færdig med sætningen, vender du dig mod barnet og siger: "Hvad var det så, du ville sige?" Hvis det er alderssvarende, kan du lære barnet håndbevægelser. Vær selv forbillede og løft hånden, før du stiller et spørgsmål, og prøv at få barnet til at løfte sin hånd, når det svarer.